

Intervju z dr. Jurijem Šilcem o prebivalcih v vaseh občine v času štetja Marije Terezije

TANJA DOMINKO
OSEBNI ARHIV

Pogled v zgodovino »Čigav si pa ti?«

To je še vedno zelo pogosto vprašanje, ko na vasi srečamo kakšnega otroka. Ne vprašamo po imenu, temveč po njegovi družini, po njegovih prednikih. V naseljih, ki spadajo pod občino Vodice, je veliko družin, ki so tam že od vedno, tak je vsaj občutek. Tudi popis prebivalstva iz 18. stoletja je pokazal, da se priimki, ki jih danes najdemo v telefonskem imeniku, pogosto ujemajo s tedanjimi. Eden izmed vnetih raziskovalcev zgodovine je dr. Jurij Šilc, ni zgodovinar, ampak je raziskovalec na Institutu Jožef Stefan, toda zgodovina ga privlači že dolgo, zato veliko prostega časa nameni brskanju po arhivih in starih dokumentih. Ta radovedni mož izpod Šmarne gore mi je z veseljem odgovoril na nekaj vprašanj.

Od kdaj so najstarejši ohranjeni popisi hiš in prebivalstva?

Do prvega ljudskega štetja je prišlo leta 1754, ker je hotela državna uprava dobiti splošen pregled nad prebivalstvom, obenem pa potrebne podatke za reforme vladarice Marije Terezije – med njimi tudi na področju vojaškega nabornega sistema. Ukazano je bilo naj predstojniki župnij pošljejo svojim škofom sezname vseh svojih župljanov, ti naj pa posredujejo podatke deželnim vladam in te dalje na dvor. Pri vsaki osebi naj se pa navede spol, starost in tudi družbeni položaj, ne da bi bil pojem družbenega položaja natančneje opredeljen.

Koliko ljudi je živelo v vodiški župniji v času, ko jih je vladarica Marija Terezija prvič štela?

Župnijo je popisal tedanji župnik Jožef Gregor Bačnik. Vasi je popisoval po abecednem redu glede na nemško poimenovanje vasi, in sicer: Bukovica, Dobruša, Polje, Šmarna gora, Povodje, Repnje, Šinkov Turn s Kosezami, Selo, Skaručna, Vesca, Utik, Vojsko in Vodice. Popisal je 2054 prebivalcev (1037 moških in 1017 žensk). Čeprav ni izrecno omenjal števila stanovanjskih hiš, je mogoče v župniji dokaj zanesljivo razpoznati 336 naseljenih stavb (2 gradova, 1 župnišče, 160 kmečkih hiš, 27 hišk, 85 kajž in 61 koč). V popisu se nam odstirata tudi takratna podložniška in socialna razdrobljenost.

Torej, se iz teh popisov da razbrati tudi socialni status prebivalstva?

Vsekakor. Kategorija kmetov, tj. prebivalstva, ki se je preživljalo z obdelovanjem zemlje, je bila v župniji najmočnejša in je predstavljala 45 odstotkov prebivalstva. Drugo veliko skupino so predstavljali kajžarji in hišarji. To so bili manjši zemljiški posestniki, ki so imeli običajno majhno hišico ali kajžo z vrtom ali njivico. Teh je bilo 23 odstotkov. Najnižji sloj v župniji so bili najemniki, ki so bili brez zemlje in so prebivali v tuji hiši, kajži ali koči, tudi v terilnicah lanu. Večinoma so si iskali zaslužek kot dninarji. V župniji so predstavljali 18 odstotkov vsega prebivalstva. V popisu so bili zajeti tudi posli, ki so označeni kot hlapci in dekcle, posebej se omenjajo pastirji

in pastirice ter pestunje. Skupaj jih je bilo kar 13 odstotkov. V župniji pa je takrat živelo tudi 21 beračev in trije osiroteli otroci ter seveda župnik in kaplan.

Kateri priimki so bili najbolj pogosti?

Najbolj razširjena priimka sta bila Kosec in Rozman, ki so ju nosili prebivalci v šestih vaseh. Sledijo Bergant, Nahtigal in Trampuš v petih vaseh, v štirih pa so bili še priimki Hribar, Keržič, Kopitar, Kunstelj, Merše, Podgoršek in Špenko. Veliko takratnih priimkov je še vedno živih, nekateri pa so prešli v hišna imena. Na primer: Aljaž in Merše na Selu, Rebol v Povodju, Štantar v Bukovici, Vehar v Utiku in še bi lahko naštevali. Popis prebivalstva iz leta 1754 nam nakazuje tudi, iz katere vasi je doma posamezni priimek in je kot tak lahko v veliko pomoč vsem, ki sestavljajo svoja družinska debla.